
Česká egyptologie: 50 let objevů

Česká egyptologie: 50 let objevů

29.3.2008, autor: EVA BOBŮRKOVÁ

Již půlstoletí odhalují čeští egyptologové tajemství starověké říše na Nilu. Vznik ČESKÉHO EGYPTOLOGICKÉHO ÚSTAVU oslaví řadou výstav, kde představí historii výzkumů a objevů veřejnosti.

Zpráva ze 17. července 2007: Česká expedice objevila v oáze Hajez v egyptské Západní poušti osídlení z doby stavitelů pyramid. Je to nejstarší doklad osídlení z faraonského Egypta v této oblasti...

9. ledna 2008: Čeští egyptologové objevili v Abúsíru neporušený hrob starý 4 500 let. Pohřební komora kněze Neferinpua byla ukryta na dně 10 metrů hluboké šachty.

Tolik dvě poslední zprávy o výzkumu českých egyptologů. Malé kamínky z mozaiky, kterou v zemi na Nilu skládají již 50 let.

Panovník Raneferef Na nejvýznamnějším objevu za ono půlstoletí se všichni shodují: pyramidový komplex panovníka Raneferefa v Abúsíru, který čeští egyptologové odhalili před asi 30 lety. „Nálezy nikdy nedokončeného pyramidového komplexu významně posunuly naše znalosti dějin druhé poloviny 5. dynastie,“ vysvětluje docent Miroslav Bárta a profesor Ladislav Bareš jej doplňuje: „V zádušním chrámu předčasně zemřelého vládce čeští archeologové odkryli i rozsáhlé zbytky někdejšího papyrového archivu královského pohřebiště a zlomky královských soch. Není pravděpodobné, že by se komukoli v dohlednu podařilo další takový královský komplex starý čtyři a půl tisíce let najít,“ dodává Bareš.

Z širšího hlediska za nejvýznamnější objev Českého egyptologického ústavu FF UK odborníci považují výzkum celého staroegyptského pohřebiště nazvaného po vesnici Abúsír. Jde o součást rozsáhlého pohřebiště spojeného s tradiční egyptskou metropolí Memfidou, používanou více než tři tisíce let. Od počátku 20. století až do zahájení českých archeologických výzkumů přitom tato oblast stála zcela stranou zájmu odborné veřejnosti. „Teprve naše výzkumy vzbudily tak velký zájem o tuto oblast, že zde dnes pracují naši egyptští kolegové a i zahraniční expedice jeví zájem zahájit zde vlastní výzkumy,“ připomíná profesor Bareš. Docent Bárta si nejvíce cení získání koncese pro výzkum pyramidové nekropole v Abúsíru. Pyramidy královen, hrobky knězů... Čeští egyptologové se ihned po založení ústavu před padesáti lety zapojili do akce UNESCO na záchranu památek Núbie, které měly zatopit vody Asuánské přehrady. Do oblasti Dolní Núbie putovalo v letech 1961-1965 celkem pět našich expedic.

Počátky aktivit Československého egyptologického ústavu FF UK v Abúsíru jsou spojeny i s hrobkou vezíra Ptaššepse na pohřebišti v severním Abúsíru v roce 1960, jejíž restaurování pokračuje dodnes. V roce 1976 zahájili Češi výzkum na nově udělené koncesi v jihovýchodní části abúsírské královské nekropole, pro niž se později ujalo označení „pohřebiště Džedkareovy rodiny“. V jižní části pyramidové nekropole zkoumali postupně pyramidové komplexy královen Chentkaus II. a pyramidy Lepsius č. 24 a 25, hrobky dalších příslušníků královské rodiny a především zmíněný pohřební komplex panovníka Raneferefa.

Od roku 1991 probíhá systematický výzkum hrobek v oblasti jižního Abúsíru. K nejvýznamnějším patří komplex vezíra Kara a jeho synů. Právě zde v roce 2007 našli egyptologové nevykradenou pohřební komoru zádušního kněze panovníků 5. dynastie Neferinpua.

Na sajsko-perském pohřebišti abúsírské nekropole se podařilo Čechům odhalit nevylouppenou unikátní hrobku „správce paláců“ lufay. Rozsahem výzdoby nemá obdobu.

Přibližně 430 km jihozápadním směrem od Káhiry leží malá oáza El-Hajez. Ani tuto oblast až do roku 2003 nikdo nezkoumal. Její vědecký potenciál a historický význam objevila až česká expedice. Na lokalitě Gard el-Abjad našla doposud nejstarší známé osídlení v oblasti z doby stavitelů pyramid (24. stol. př. Kr.). Lokalita Bír Šovíš naopak vědcům odhalila rozlehlé osídlení z doby zanikající říše římské a rodícího se křesťanství (4.-5. stol. po Kr.). Nálezy z jara roku 2007 potvrdily, že zde žila početná komunita raných křesťanů.

Hrobka kněze Neferinpua „Štěstí a připravenost k velkým nálezům se nám nevyhýbají,“ hodnotí současnou situaci českých egyptologů Miroslav Bárta. Dokladem toho je, že se jich v poslední době dařilo vícero. „V jižním Abúsíru na pohřebišti vysokých hodností neodhalujeme jen hrobky jako v případě nevykradené pohřební komory kněze Neferinpua, ale též konkrétní lidské osudy, doposud neznámé stránky staroegyptské civilizace a kultury i proměny přírodního prostředí,“ zmiňuje Miroslav Bárta.

Ladislav Bareš si cení z poslední doby zejména objev nevyloupené šachtové hrobky kněze Iufay z doby kolem roku 525 př. Kr., kdy Egypt dobyla perská říše. „Tato hrobka, v níž byl nalezen nedotčený pohřeb majitele i členů jeho rodiny a příbuzných, byla odkryta koncem 90. let jako první nedotčená hrobka tohoto typu po téměř 60 letech.“

Nalezené nápisy a nejstarší dosud známé zobrazení některých později velmi populárních egyptských božstev podle egyptologů představují jedinečný záznam náboženských představ a myšlení v Egyptě v době kolem poloviny 1. tis. př. Kr. Velký počet dobře dochovaných pozůstatků členů jedné vysoce postavené rodiny přinesl zajímavé výsledky i z přírodovědného hlediska - „mimo jiné tu byl identifikován nejstarší dosud známý doklad jedné ze vzácných forem nádorového bujení,“ dodává profesor Bareš.

Co očekávají egyptologové od příštích let? „Kromě výzkumu památek, konkrétních lidských osudů, ale třeba i rekonstrukce proměn klimatu chceme detailně pochopit mechanismy a vývoj staroegyptského státu a lépe porozumět tehdejší době,“ říká Bárta. A dodává: „Kdo ví, hrobka Imhotepa, stavitele první egyptské pyramidy, Stupňovité, také na své objevení teprve čeká. A je jisté, že se musí nacházet blízko míst, kde dnes pracuje i česká expedice...“